

VÝSLEDKY ODCHYTU PTÁKŮ NA RYBNÍCE HLUBOKÝ V OKRESE CHRUDIM V LETECH 1990 AŽ 1994.

Results of netting birds on the Hluboký fishpond near the Libáň village (East Bohemia, Chrudim district) in 1990 - 1994.

František BÁRTA

1. ÚVOD

Pravidelné odchytné akce ve vybraných lokalitách jsou zdrojem cenných faunistických údajů a v naší republice mají svoji mnohaletou tradici. Mezi nejznámější patřila akce BALT a dodnes probíhají akce ACROCEPHALUS. Tyto akce byly prováděny v místech známých tahových cest, nebo shromaždišť ptáků. Většina odchytných akcí probíhá každoročně od konce července do srpna, pouze výjimečně jsou termíny posunuty až do září.

Odchyt u rybníka Hluboký v okrese Chrudim začal na přelomu srpna a září roku 1990 a od roku 1991 je doplněn i jarní pentádou. V tomto příspěvku shrnujeme výsledky získané od roku 1990 do roku 1994.

Součástí odchytu bylo i vizuální sledování všech obratlovců v lokalitě Hluboký. Na základě získaných výsledků byla lokalita navržena za zvláště chráněné území.

2. POPIS BIOTOPU

Rybník Hluboký a přilehlé území leží na severním úpatí Železných hor v nadmořské výšce 380 metrů, ve čtverci 6161 A mezinárodního mapování organismů.

Volná hladina rybníka je lemována sporadickými pruhy rákosin a orobince. V některých místech přechází hladina plynule do ostřicových luk s roztroušenými keřovými vrbami a skupinami olší. Širší okolí tvoří na severní straně porosty borových lesů, na západní straně pak mnohem větší rybník Pařežný a z jihu a východu jsou luční enklávy a rozlehlá pole.

Rybník Hluboký i sousední rybník Pařežný jsou intenzivně rybářsky využívány a na Hlubokém rybníce je vypouštěno větší množství polodivokých kachen.

3. MATERIÁL A METODIKA

K získávání terénních dat, respektive k odchytu je využíváno pozměněné metody akce BALT a ACROCEPHALUS.

Změny jsou především v množství použitých sítí a jejich instalaci v terénu. Standardně je od jara 1991 používáno 130 metrů sítí tzv. "japonek" pro drobné pěvce,

kteře jsou v terénu rozmístěny ve vhodných biotopech (rákosiny, keře, okraje lesa a pod.). Síť k odchytu dravců byla instalována pouze při šesti odchytech.

Pro srovnání stálosti populace jsme ve dnech 17. až 18. srpna 1992 provedli odchyt v trvání 24 hodin.

Termíny odchytů jsou uvedeny v tabulce č. 1.

Tab. 1: Termíny odchytů v jednotlivých letech.

Fig. 1: Terms of netting in individual years.

Rok	Datum	Počet dní v terénu	Zrkatka
1990	31.8. - 4.9.	5	P0
1991	1.5. - 5.5.	4	J1
	24.8. - 28.8.	5	P1
1992	24.4. - 28.4.	5	J1
	17.8. - 18.8.	1	24
	28.8. - 1.9.	4	P2
1993	23.4. - 27.4.	5	J3
	27.8. - 31.8.	5	P3
1994	22.4. - 26.4.	5	J4
	26.8. - 30.8.	5	P4

4. VÝSLEDKY

V tabulce číslo 2 je přehled odchycených druhů a kusů při jednotlivých pentádách a 24 hodinovém odchytu.

V roce 1990 nebyly pro nedostatek kroužků značeny rody *Parus* a *Phylloscopus*.

K silně ohroženým a ohroženým druhům dle Vyhlášky MŽP ČR č. 395/92 Sb. patřilo 6 druhů, z nichž dva v území hnízdí. Pro další tři druhy je území potravinovou základnou, nebo nocovištěm.

V tabulce číslo 3 je hodnotové znázornění podobnosti druhového odchytu v jednotlivých letech. K určení podobnosti bylo použito Sørensenova indexu

Tab. 2: Přehled chycených druhů ptáků a počet kusů.

Fig. 2: Numbers of netted species and specimens.

Druh	P0	J1	P1	J2	24	P2	J3	P3	J4	P4	celk.
<i>Buteo buteo</i>	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-	4
<i>Falco tinnunculus</i>	-	1	-	-	-	-	1	4	1	-	7
<i>Fulica atra</i>	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
<i>Charadrius dubius</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2
<i>Asio otus</i>	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-	3
<i>Alcedo atthis</i>	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	2
<i>Dendrocopos major</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
<i>Hirundo rustica</i>	-	-	1	-	-	30	-	-	-	32	63
<i>Muscicapa striata</i>	2	2	-	-	-	4	-	-	-	2	10
<i>Ficedula albicollis</i>	-	1	-	-	-	3	-	-	-	-	4
<i>Ficedula hypoleuca</i>	4	2	6	-	-	2	1	4	-	7	26
<i>Turdus philomelos</i>	3	2	1	-	-	2	-	-	1	2	11
<i>Turdus merula</i>	6	3	-	4	3	4	6	5	4	9	44
<i>Erithacus rubecula</i>	7	9	10	5	8	13	10	13	23	10	108
<i>Phoen. phoenicurus</i>	-	-	1	-	-	-	4	-	-	-	5
<i>Phoen. ochruros</i>	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
<i>Sylvia atricapilla</i>	16	8	7	28	5	18	20	7	25	26	160
<i>Sylvia communis</i>	-	-	1	1	-	1	1	1	2	1	8
<i>Sylvia curruca</i>	-	9	1	2	1	2	4	1	1	-	21
<i>Sylvia borin</i>	9	-	13	-	3	8	-	11	-	-	44
<i>Acrocep. scirpaceus</i>	2	1	5	-	11	14	1	7	-	15	56
<i>Acrocep. arundinaceus</i>	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
<i>Acrocep. palustris</i>	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	2
<i>Hippolais icterina</i>	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2	3
<i>Phyllosc. collybita</i>	-	9	26	4	28	22	10	66	14	36	215

Phillosc. trochillus	-	9	-	11	1	1	7	1	5	3	38
Phillosc. sibilatrix	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Regulus ignicapillus	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Troglod. troglodytes	2	-	-	-	1	1	-	2	1	2	9
Prunella modularis	3	3	3	3	1	5	2	1	2	3	26
Motacilla alba	-	1	-	1	-	4	-	-	5	-	11
Motacilla cinerea	-	-	2	-	-	1	-	-	-	-	3
Lanius collurio	-	-	1	-	-	-	-	2	-	-	3
Certhia brachydactyla	-	1	4	-	1	2	-	3	-	6	17
Remiz pendulinus	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2
Sitta europaea	-	2	2	-	-	1	1	1	-	-	7
Parus major	-	11	14	2	16	12	5	10	7	10	87
Parus caeruleus	-	3	2	5	9	4	5	13	3	9	53
Parus palustris	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Parus atricapillus	-	2	3	1	-	-	1	2	-	2	11
Aegithalos caudatus	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Emberiza citrinella	3	6	2	4	-	-	4	2	15	13	49
Emberiza schoeniclus	-	6	14	7	3	-	12	2	14	1	59
Fringilla coelebs	5	17	24	12	1	-	9	1	4	3	76
Coc. coccothraustes	1	2	2	1	-	6	-	9	3	7	31
Carduelis chloris	-	1	9	-	-	-	-	-	-	-	10
Carduelis carduelis	-	-	-	2	-	3	-	1	-	-	6
Carduelis spinus	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Serinus canaria	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	5
Pyrrhula pyrrhula	3	-	1	-	-	-	2	6	-	4	16
Passer montanus	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Garulus glandarius	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2
celkem	78	11	16	96	92	16	10	17	13	20	1337

podobnosti, který má podobu $S\delta = (2c/a+b) \times 100$, kde c je počet druhů společně odchytených, a , b jsou počty druhů odchytených v jednotlivých pentádách. Kořený výsledek má hodnotu procentickou.

Tab. 3: Hodnoty Sørensenova indexu podobnosti druhového odchyty v jednotlivých letech.

Fig. 3: The Sørensen index values of similarity in individual years.

Rok	P90	J91	P91	J92	24h	P92	J93	P93	J94	P94
P90	-									
J91	43,4	-								
P91	38,3	65,6	-							
J92	35,9	59,6	54,2	-						
24h	47,1	61,9	51,2	62,9	-					
P92	53,3	67,9	63	56,5	63,4	-				
J93	46,2	72,3	72,3	70	68,6	56,5	-			
P93	56,5	77,8	72,7	68,1	71,4	67,9	80,9	-		
J94	45	70,8	54,2	73,2	66,7	59,6	68,3	66,7	-	
P94	58,8	67,9	71,7	60,9	63,4	61,5	69,6	71,6	63,8	-

Za všechna odchyťová období bylo kontrolováno 88 vlastních kroužkovanců a jeden kroužkovanec zahraniční - Parus major ze Švýcarska.

V tabulce číslo 4 je přehled počtu kontrolovaných jedinců v jednotlivých termínech terénního odchyty.

Tab. 4: Počet kontrolovaných jedinců v jednotlivých termínech.

Fig. 4: Numbers of back reported birds in individual terms.

	Kroužkování										celk.
	P0	J1	P1	J2	24	P2	J3	P3	J4	P4	
	K	-									
o	J1	-	-								-
n	P1	1	8	-							9
t	J2	2	8	2	-						12
r	24	-	-	1	2	-					3
o	P2	-	-	1	3	19	-				23
l	J3	2	4	-	-	2	4	-			12
y	P3	1	1	-	-	-	1	5	-		8
	J4	-	1	-	1	1	4	6	-		14
	P4	-	2	-	-	-	1	-	3	1	7
	Celkem	6	24	4	6	22	7	9	9	1	88

V tabulce číslo 5 je seznam kontrolovaných druhů v následujících odchytovcích termínech a počet případů.

Tab. 5: Seznam kontrolovaných druhů v následujících odchytovcích termínech.
Fig. 5: List of checked species in following netting terms.

Druh	Počet	Druh	Počet
Parus major	12	Acrocep. scirpaceus	5
Erithracus rubecula	11	Sylvia atricapilla	5
Parus caeruleus	9	Turdus merula	3
Phyllos. collibita	9	Prunela modularis	3
Emberiza citrinella	8	Pyrrhula pyrrhula	2
Emberiza schoeniclus	7	Phylloscop. trochillus	2
Fringilla coelebs	6	Certhia brachydactyla	1
Sitta europaea	5		

Součástí odchyťů byla i propagace kroužkovací činnosti a ochrany přírody.

5. DISKUSE

Lokalizace rybníka Hluboký v rámci České republiky, jeho rozloha a doprovodné biotopy již předem vylučují velký význam jako tahové cesty a odpočívadla, jak je známe z akcí ACROCEPHALUS (Záhnílické ryb., Řežabinec, Nesyt aj.)

Přesto konečné počty odchycených druhů jsou obdobné, což je způsobeno pestrostí biotopů a přechodových společenstev, dvěma rozdílnými termíny odchyťů a způsoby odchyťů.

Při bližší analýze druhů jsou nápadné druhy stepních až křovinných biotopů a druhy chytané do dravčí sítě.

Ve srovnání s počínajícím odchycem ptáků v lokalitě Libišanské bažiny (Bárta, Rejl in verb.) je počet odchycených druhů vyšší. Tento zvýšený počet pak tvoří ptáci listnatých lesů a lesních okrajů.

Porovnáme-li počet odchycených kusů na podzim roku 1994 s roky předchozími je počet kusů nejvyšší. Obdobnou situaci zaznamenal i PECL (1995). Zřejmě se tak projevilo nejen klima v období inkubace vajíček a vyvážení mlád'at, ale i dopad celkového útlumu v plošném používání chemických prostředků.

6. ZÁVĚR

Od roku 1990 probíhá odchyt ptáků u rybníka Hluboký východně od obce Libáň v okrese Chrudim. V letech 1990 až 1993 byla mě známou jedinou pravidelnou odchytovcovou akcí podobného charakteru ve Východočeském regionu.

V průběhu roku je odchyt rozdělen na jarní a podzimní část.

Přírodní podmínky lokality poznamenaly i celkové výsledky. Většina odchycených druhů patřila k místní populaci, nebo k druhům, pravidelně do lokality

zaletujícím . Přesto je ze získaných dat patrný i určitý průtah některých druhů, především lejsků, pěnic a rákosníků.

Za 44 dní bylo v terénu odchyceno a označeno 1 337 ptáků v 52 druzích. Ke zvláště chráněným patřilo 6 druhů.

V následujícím období bylo zpětně kontrolováno 88 kusů v 15ti druzích a jedna kontrola se týkala kroužkovance mimo území České republiky .

Na základě získaných výsledků lze hodnotit ptačí společenstvo rybníka Hluboký a jeho okolí jako vyrovnané , tahovými vlnami málo dotčené .

Lokalita má pro ptáky regionální význam a získané výsledky doplnily ostatní speciální programy .

Odchyťová akce splnila i výchovný a dokumentační program..

Získané výsledky jsou podkladem pro orgány ochrany přírody .

Poděkování

Děkuji touto cestou všem účastníkům terénních odchytů, bez jejichž pomoci by odchytová akce zřejmě zanikla, referátu ŽP v Chrudimi za finanční spoluúčast a Mysliveckému sdružení Podlíšťany - Ochoz za pomoc a zapůjčení terénní chaty.

SUMMARY

In 1990 - 1994 were netting birds on the Hluboký fishpond near the Libáň village (East Bohemia, Chrudim district). During spring and autumn netting were ringed 1 337 birds of 52 species, back reported have been 88 birds of 15 species.

LITERATURA:

- BÁRTA, F., BLAŽEK, L., 1990: Výsledky odchytové akce „Hluboký“. Zpravodaj Vě.pobočky ČSO, 2: 10-11.
- BÁRTA, F., REJL, J., 1993: Ukázka návrhu managementu ornitologické lokality Libišanská bažina. Zpravodaj Vě.pobočky ČSO, 10: 26-28.
- HARANT, K., 1980: Ptáci Skutečska. Sborník Vě. pobočky ČSO, 1: 18-30.
- CHYTL, J., 1995: Odchyt ptáků na rybníku Nesyt. Zprávy ČSO, 40: 33-35.
- LITERÁK, I., 1983: Akce Acrocephalus na Heřmanickém rybníku v roce 1982. Periodikum Acrocephalus. Ornit. klub při KSMP v Ostravě: 25-27.
- PECL, K., 1995: Kroužkovací akce „Acrocephalus 1994“ v NPR „Řežabinec, Řežabinecké tůně“. Zprávy ČSO, 40: 36-37.
- PRŮCHOVÁ, S., 1983: Shrnutí prozatímních výsledků akce Acrocephalus na Pohránovském rybníku u Pardubic. Sborník Vě. pobočky ČSO, 5: 67-69.
- SITKO, J., 1991: Výsledky výzkumu tahu některých druhů ptáků na lokalitě Záhnilice (okres Kroměříž) v letech 1987 - 1990. Zprávy MOS, 49: 59-68.
- ŠTANCL, L., 1983: Akce Acrocephalus na Bohdanečském rybníku. Sborník Vě. pobočky ČSO, Pardubice, 7: 41-49.

ADRESA AUTORA:

RNDr. František Bárta

Správa CHKO Železné hory, 538 25 Nasavrky